

NNN's Landsmøte
9. - 13. april 1989

Statsminister
Gro Harlem Brundtland

DEN POLITISKE SITUASJON

I over 50 år, helt siden gjennombruddet ved valget i 1933, har Arbeiderbevegelsen vært tyngdepunktet i norsk politikk. Arbeiderpartiet formet den gang en ny politikk for å dra landet ut av en økonomisk krise. De borgerlige partiene ga rett og slett opp å samle seg om en politikk som kunne møte problemene.

I etterkrigstida fikk vi flertall i valg og ansvaret for å utvikle det norske velferdssamfunnet gjennom flere tiår.

Virkelig alvorlig motbør fikk vi først da høyrebølgen tiltok i styrke ved inngangen til 80-tallet.

Men nå, i det siste av 1980-årene, er det ingen tvil om at det er vår bevegelse som står for samfunnsstyringen og som preger samfunnsdebatten i Norge. Det er våre forslag som står på den politiske dagsorden.

Det politiske arbeidet vi står oppe i er krevende. Men er det ikke også slik at vi kan finne nye krefter i gleden over å være på det laget som har en jobb å gjøre? Mange føler det slik. Det er ikke noe tyngende offer å gjøre en innsats for felles framtid. Det er en utfordring.

Vi har visjoner og planer fram mot århundreskiftet for hvordan vi vil fornye og forsterke velferden. Vi skal fornye virkemidlene og tålmodig, men trassig, jobbe ut fra de grunnleggende ideene om

frihet, likhet og solidaritet.

Sosialdemokratiet står ideologisk og politisk sterkere enn på mange år. Det skyldes evnen til å forandre politiske virkemidler etter det politiske terreng. Husk på det: Dommedagsprofetene kunne ha fått rett. Sosialdemokratiet kunne ha blitt henvist til historieboekene. Hvis vi ikke hadde hatt evnen til selvkritikk. Evnen til å forstå at nye tidsepoker stiller nye krav.

Vi vil vise hvordan samvirke mellom mennesker og følelse av fellesskap også gir større glede og engasjement. Målet er at flest mulig, gjennom egen innsats og felles rettigheter, kan ta vare på seg selv og andre.

Det er stadig de som forsøker også å konstruere en motsetning mellom fellesinnsats og enkeltmenneskets frihet. For oss er det jo omvendt. Fellesskap er nødvendig for enkeltmenneskets frihet. Det er gjennom felles innsats at vi kan legge grunnlag for at hver enkelt føler trygghet og får mulighet til å bruke sine evner og anlegg.

Det er nok av tilbud om de enkle løsningene. Det finnes ideologier som tror blindt på statsdirigering og detaljregulering av all økonomisk aktivitet. Land som har valgt den veien, erfarer at den har avgjørende mangler. Den makter ikke å utløse enkeltmenneskets innsatsvilje, fantasi og skaperkraft. Det gir et stivt og gammeldags samfunn. Det er en slik linje Gorbatsjov nå forsøker å komme bort fra i Sovjet-unionen. Over hele Øst-Europa følger de etter. Der ser mange mot sosialdemokratiet i Norden når de skal hente fram modeller for en ny tid.

På den annen side vet vi det er de som ensidig sverger til markedet som styringsmiddel. Men resultatene er uakseptable der man har satset på den linjen. Det har nok gitt økonomisk vekst, men ikke en rettferdig fordeling. I mange av landene som har satset på en slik politikk, er det nå stor arbeidsledighet og store sosiale forskjeller. Mangelen på fast styring og på omfordeling viser seg i en kløft mellom vinnere og tapere.

Sosialdemokratiet har også brukt markedet som styringsmiddel, men vi vet at vi gjennom politiske vedtak, lover og regler må sette klare rammer for markedet, og vi må beskytte de svake partene på mange områder. Det ligger et hav av reell forskjell mellom et samfunn der politikken styrer markedet til fellesskapets beste og et samfunn der markedet får trenge inn på nær sagt alle områder og i stedet styre politikken.

Under høyrebølgen fikk mange det inntrykk at problemene ville bli borte om bare politikerne "blandet seg" mindre. Da de økonomiske vanskene viste seg, snudde etterhvert stemningen. Flere og flere erfarte på ny at det måtte styring til.

Det er i tråd med våre ideer, erfaringer og holdninger. Men styring er heller ikke noe tryllemiddel som kan få harde økonomiske realiteter til å forsvinne som dugg for solen. Er bilen tilstrekkelig nedkjørt, vet alle at det er grenser for hva en dyktig bilfører kan utrette.

Fordi det er slik, kan styring av økonomien bare fungere når mange tar ansvar. Ingen regjering kan få til full sysselsetting uten at organisasjonene i arbeidslivet tar medansvar. Dersom alle forfølger egne kortsiktige interesser, settes selve samfunnsstyringen i fare.

Vi har kunnet glede oss over at samarbeidet med fagbevegelsen og organisasjonene i arbeidslivet har gitt resultater. Gjennom et inntektspolitisk samarbeid har vi skapt en mer rettferdig fordeling, og sikret grunnlaget for at kostnadsveksten nå er på nivå med våre konkurrenter og for at renten er på vei ned. Dette er viktige økonomiske resultater. Men, jeg vil si at den økte forståelse for at ansvar og samarbeid om nasjonale oppgaver er helt nødvendig, er like viktig.

For disse åra har ikke bare vært krevende. De har også gitt oss verdifulle lærdommer. Vi har ettertrykkelig lært at det ikke er mulig å låne velstand. Velstanden må vi jobbe fram.

Vi har brukt sterk medisin for å helbrede norsk økonomi. Men den har både vært nødvendig og den har vært rettferdig porsjonert. Folk er nå klar over at de store utfordringer vårt samfunn står overfor kun kan møtes med holdbar strategi: Sterkere innsats på alle fronter.

Vår aller fremste utfordring er å drive arbeidsløsheten på retur. Arbeiderpartiet kommer ikke til å slå seg til ro så lenge titusener av mennesker må gå uten arbeid. Vi vil ta i bruk ledige ressurser for å løse meningsfylte oppgaver, øke produksjonen og bygge ut velferden. Derfor har regjeringen nylig lagt fram den største tiltaksplanen som er framlagt noen gang i Norge.

Totalt vil tiltakene gi arbeid eller opplæring til mer enn 30.000. Samtidig fortsetter arbeidet for omstilling og nyskaping i industri og næringsliv.

La meg understreke at denne arbeidsmarkedssatsing ikke er noen nødløsning. Vi har faktisk behov for en større arbeidsmarkedssektor i en omstillingstid, enn i mer stabile økonomiske perioder. Ingen kan lenger regne med å beholde samme jobb i 30 år. Derfor vil kortere perioder med kvalifisering også kunne være et positivt element i en strategi for full sysselsetting.

Fra 1986 til idag har vi brukt mindre, skapt mer og fordelt bedre.

Resultatene er allerede blitt merkbare: Prisstigningen er nede på 4 tallet, renten går ned, underskuddet i utenriksøkonomien - som var på 40 mrd. kroner - er så godt som fjernet, eksporten er økt med vel 20 prosent, mens importen er falt med 13 prosent. Tingene går den rette veien, men vår aller viktigste jobb gjenstår: Å redusere arbeidsledigheten. Det skal vi klare, på en måte som sikrer kvalifisering og opplæring for de som kommer inn under arbeidsmarkedstiltakene og fremfor alt: Vi skal skape trygge varige arbeidsplasser basert på nyttig produksjon som det finnes

kjøpere til i og utenfor Norge.

Vi tar med glede ansvar for den økonomiske politikken vi har ført. Nå kommer resultatene. Vi er ikke opptatt av å legge skylda på noen for de økonomiske vanskene landet har møtt og fortsatt står overfor. Men vi kan heller ikke føre en ryddig og meningsfylt politisk debatt fram til valget ut fra det merkelige utgangspunkt at alle vansker landet i dag sliter med, er skapt etter 9. mai 1986.

Det er et faktum, og ikke noen anklage mot andre at Norge i løpet av vinteren 1985/86 mistet 10 prosent av sine inntekter og at vi før dette var inne på en kurs der mange nye arbeidsplasser ble bygd på sandgrunn. Ikke i noe land kan en la det private forbruket øke mer enn dobbelt så raskt som produksjonen, uten at det får sin pris. At et land på sikt må produsere minst like mye som det bruker og at det som skal investeres også må spares, er enkle sannheter ingen kan snakke seg bort fra.

Men det er faktisk blitt nødvendig å minne om den enkle sannhet at det er nødvendig med innsats fra hver og en av oss. Hvis vi skal oppnå best mulig resultat. Det er nødvendig å minne om dette etter perioden hvor det var jappene som skapte trender og forbilder. Da det bredte seg en holdning om at det var mulig å komme lettvtint til både raske fortjenester og godt betalte stillinger.

Vi har bygd vår bevegelse på det enkle faktum at det er arbeidet som skaper verdiene. Ideologisk har arbeid og innsats dype røtter i sosialdemokratiet. Vi har oppnådd resultater ved å sette oss høye mål og sammen gjøre en innsats for å nå dem.

Det norske samfunnet trenger alles bidrag til en framtid som vi har et felles ansvar for. Vi er sikre på at slagordet på de gamle fanene fortsatt er gyldig: "Gjør din plikt og krev din rett."

Det er dette Arbeiderpartiet vil holde fram gjennom slagordet "Krav til innsats - for felles framtid". Det er dette som må

og produktiv blandingsøkonomi. For det andre viljen til å skape frihet for det enkelte mennesket gjennom sosial trygghet og like muligheter for alle.

I den fasen vi nå er inne i, har grunnlaget for vekst og verdiskaping en særlig betydning. Det er dette Finn Kristensen og hans folk i det nye næringsdepartementet har stått som eksponenter for. Vi må kunne konkurrere, når vi bygger vår politikk på en sterk vekst i industri og annen konkurranseutsatt virksomhet i Fastlands-Norge.

På mange måter kan vi snakke om en re-industrialisering. Det er industrien og annen konkurranseutsatt virksomhet som må være motoren i norsk økonomi i årene som kommer. Derfor legger vi avgjørende vekt på en bedring av konkurranseevnen i vid forstand. Det dreier seg om fortsatt lav kostnadsvekst, lavere renter, bedre bruk av ressursene og større satsing på utdanning, forskning og utvikling.

Vi må samtidig spare og sikre høye investeringer slik at vi både utvider kapasiteten og får mer effektiv virksomhet i alle deler av det norske samfunnet. Men det er ikke likegyldig hvordan og hva vi investerer i. Hvordan vi kan få mer ut av ressursene, og få høyere avkastning av vår felles kapital er et viktig tema.

Fordi vi vet at produksjonen av olje og gass vil gå ned etter århundreskiftet, kan vi ikke etterlate en stor utenlandsgjeld til våre etterkommere. Vi må ikke både forsyne oss grådig av petroleumsformuen og i tillegg til det la de som kommer etter oss slite med å betale vårt forbruk. Derfor har vi lagt opp en økonomisk politikk for 90-årene som fører til at utenlandsgjelden er betalt ned før år 2000.

I tillegg har vi gått inn for opprettelse av et petroleumsfond der statens netto-oljeinntekter forvaltes etter bestemte retningslinjer Storting og Regjering trekker opp. Det blir ikke så store netto-oljeinntekter de nærmeste årene, men det vil være et viktig poeng at fondet er opprettet før vi eventuelt opplever

en oljeprisøking av betydning.

Overopphetingen av norsk økonomi midt på 1980-tallet med den voldsomme veksten i varehandelen og finansvirksomheten hadde også sterke virkninger for distriktene. Det bidro til den sterkeste flyttestrømmen fra distriktene til sentrale strøk i 80-årene. Dempingen av veksten i sentrale strøk som Regjeringen har gjennomført, blant annet gjennom aktiv bruk av etableringsloven, bidrar til at utflyttingen fra distriktene har avtatt. For Nord-Norge ser det for eksempel ut til at nettoutflyttingen i 1988 blir den laveste på hele 80-tallet. Og det på tross av de betydelige problemer vi vet store deler av den landsdelen sliter med.

Nittiårene stiller oss overfor nye utfordringer også i distriktpolitikken.

Vi må få ny vekst og økt sysselsetting i distriktene. Vi har økt rammene for de distriktpolitiske tiltakene med nærmere 40 prosent siden regjeringsskiftet. Landbruksministeren er i ferd med å foreta en modig, men helt nødvendig distriktsorientering av landbruksstøtten.

Det skjer en betydelig og langsiktig satsing når det gjelder kompetanse og ny teknologi i distriktene. Kommunal- og arbeidsdepartementet har nylig lagt fram en melding om hele vår distriktpolitikk. Det er behov for å forsterke og effektivisere den innsats som gjøres i dag. Vi er nødt til å utvikle mer allsidige arbeidsmarkeder med utfordrende oppgaver både for kvinner og menn om vi skal kunne trygge bosettingen.

I langtidsprogrammet er hensynet til miljøet og opplegget for en bærekraftig utvikling et sentralt perspektiv. Regjeringen vil også legge fram en egen melding om oppfølgingen av Verdenskommisjonen for miljø og utvikling.

Vi har siden 1986 foretatt en målbevisst snuoperasjon i miljøpolitikken. Under den borgerlige regjeringen gikk innsatsen

i miljøpolitikken på flere områder tilbake. Det begynner virkelig å monne på noen områder.

På en rekke felter har Regjeringen økt innsatsen i miljøspørsmålene. Det gjelder bevilgningene til miljøvernarbeid, arbeid for å få i stand og følge opp internasjonale avtaler, tiltak mot lokalt avgrenset forurensning og flere andre tiltak.

Det er en rekke eksempler på større innsats over budsjettene:

- Miljøverndepartementet sitt budsjett er økt med 60 prosent siden 1986, bevilgningen til kampen mot forurensning er økt med 120 prosent. Under den borgerlige regjeringen gikk bevilgningene til Miljøverndepartementet ned, til tross for store oljeinntekter, og bevilgningene til tiltak mot forurensning gikk ned med 31 prosent.
- Rammen for tilsagn om tilskudd til spesialavfallssystemer og kommunale renseanlegg er tredoblet. Investeringene i kommunale kloakkrenseanlegg er på om lag 850 millioner kroner, mer enn dobbelt så mye som i 1986. I 1989 er det satt inn ytterligere ekstraordinære midler.
- Statens Forurensningstilsyn har fått 50 nye stillinger og økt sitt budsjett med 60 prosent.
- Sterk økning i bevilgningene til miljøforskningen.

Å få i stand internasjonale avtaler og oppfølging av disse er en viktig del av miljøpolitikken. På flere områder går Regjeringen lenger enn de internasjonale avtalene krever. Viktige områder er:

- Redusere sur nedbør. Svoveldioksid (SO₂) og Nitrogenoksid (NO_x) er de viktigste kildene. Norge har oppfylt forpliktelse om 30 prosent reduksjon av SO₂, mens Regjeringen vil gå lenger og redusere utslippene med 50 prosent innen 1995. NO_x-utslippene skal stabiliseres på 1987-nivå i 1994 og ned 30 prosent til innen 1998. For å oppfylle reduksjonen skal alle nye bensindrevne personbiler ha katalysator fra 1.1.89. Fra 1990 og 1993 planlegges tilsvarende for dieseldrevne person- og tungtransportbiler.
- Verne ozonlaget. Internasjonale avtaler forplikter Norge til å halvere bruken av ozonnedbrytende stoffer innen 1998.

Regjeringen går inn for halvering til 1991 og reduksjon med 90 prosent innen 1995.

- Utslippene til Nordsjøen halveres innen 1995 i forhold til utslippene i 1985.

Innsatsen via internasjonale avtaler går sammen med arbeidet for å løse lokale forurensningsproblemer:

- Utslippene av miljøgifter skal reduseres med 60-90 prosent i de mest forurensede fjordene. Forbud mot fosfatholdige tøyvaskemidler inngår i satsingen.
- En samordnet innsats er satt i gang for å bedre miljøforholdene i de mest forurensede områdene.

Andre viktige tiltak er:

- Skjerpet kamp mot forurensningene gjennom å styrke lovverket og styrke påtalemyndigheten. Forslag om å innføre erstatningsplikt i Forurensningsloven.
- Frivillig merking av miljøvennlige produkter fra 1989.
- Styrket forskningsinnsats på miljørelaterte felter innen NAVF og NTNF i tillegg til at Regjeringen har opprettet Norsk Institutt for Naturforskning.

Stortingsmeldingen om oppfølgingen av Verdenskommisjonen for miljø og utvikling, som kommer våren 1989 vil presentere et samlet program for hvordan den sektorovergripende miljøinnsatsen skal styrkes.

Til tross for dette ser vi at det er blitt på moten blant de av våre motstandere som vil satse på det grønne å hevde at vi ikke feier for egen dør, ja at vi bare er opptatt av miljøproblemer andre steder i verden.

Det er en usedvanlig lettvent anklage, og den er feilaktig. Vi er og vil fortsette å være et foregangsland i miljøpolitikken og en pådriver for internasjonalt miljø samarbeid.

I arbeidet med å skape en bærekraftig utvikling, ser vi med all mulig tydelighet: Hvis alle gjør som de ønsker idag, får ingen

det som de vil imorgen.

Mange forstår dette og er enige i det, i prinsippet. Skillet mellom god og dårlig strategi viser seg når prinsippet skal settes ut i praksis. Vi står overfor store interessekonflikter mellom landene og innenfor hvert land. Når vi nå skal omforme en økonomisk vekst slik at den på sikt holder seg innenfor naturens tålegrenser, da vil tiltakene berøre oss alle og de vil utfordre sterke interesser.

Vi kommer til å oppleve dette når vi skal oppfylle den såkalte NOX-avtalen vi har inngått sammen med andre industriland. Det blir store krav til omstilling, både vårt daglige forbruk, i næringslivet og i transportsektoren. I arbeidsprogrammet i langtidsprogrammet har vi staket ut kursen videre. Vi arbeider for utflating av energiforbruket mot århundreskiftet.

Vi klarer ikke dette uten at vi legger hensynet til miljø inn i styringen på alle sektorer, og vi må regne med høyere energipriser. Det er helt nødvendig for at vi skal få til endringer i de tusener på tusener av små beslutninger i produksjonslivet og i vårt daglige forbruk som til sammen bestemmer energiforbruket og mengden av forurensninger.

Samtidig må vi ta hensyn til at vi i Norge på noen områder har mindre handlefrihet enn andre land. Vi bruker ikke kull eller olje til å lage elektrisitet. Derfor vil NOX-avtalen kreve mer av omstilling for oss enn for mange andre land.

Vi kan likevel ikke drive argumentene for kollektivtransport så langt at vi glemmer det enkle faktum at bilen er et praktisk transportmiddel og nødvendig i distrikts-Norge.

Vår politikk for å skape bærekraftig vekst må være tålmodig, men trassig. Vi må våge å kjøre over de konservative krefter som ikke bare syter over at nye og mer miljøvennlige løsninger blir for dyre, men heller ikke jobber seriøst for å finne nye og bedre løsninger.

I forrige uke fant det sted viktige forhandlinger i GATT om internasjonale handelsspørsmål, særlig om handelen med landbruksvarer. GATT er en avtale om toll og handel som Norge sluttet seg til da avtalen ble forhandlet fram i 1947. Det er nå henimot 100 land som er tilsluttet avtalen, som i etterkrigsårene har vært kanskje den viktigste forutsetningen for den voldsomme ekspansjonen verden har sett i internasjonal handel med industrivarer og dermed også for den reelle velstandsøkning de industrialiserte land har opplevet etter krigen. Eksempler på norske eksportvarer som har nytt godt av liberaliseringen er mange, for eksempel aluminium, ferrolegeringer, kunstgjødsel, fisk og fiskevarer. For Norge som er mer avhengig av utenrikshandelen enn nesten noe annet industriland er GATT av særlig stor betydning.

Under GATT-forhandlingene i Geneve ble det lørdag enighet om fire tekster på områdene jordbruk, intellektuell eiendomsrett, tekstiler og sikkerhetstiltak.

For å ivareta de samlede norske interesser fant Norge det riktig å slutte seg til konsensusløsningen. Samtidig holdt man fra norsk side et innlegg som forklarte vår oppfatning av vedtaket på jordbrukssektoren.

GATTs vedtak på jordbruksområdet når det gjelder det langsiktige målet innebærer at det skal foretas betydelige, gradvise og vedvarende reduksjoner i støtten til og beskyttelsen av landbruket slik at hindringer for handelen med landbruksvarer blir redusert. Vedtaket gir imidlertid anledning til å ta hensyn til ikke-økonomiske faktorer i forhandlingene om tiltakene.

I det forklarende innlegget understreket Norge at ikke økonomiske faktorer som matvaresikkerhet, miljøvern, distriktspolitikk og sosiale forhold er sentrale elementer i norsk landbrukspolitikk, noe Regjeringen vil legge stor vekt på.

Fram til utgangen av 1990 er det vedtatt at støtte- og

beskyttelsesnivået i landbruket skal fryses, men at disse begrensninger skal skje innenfor rammen av landenes egen lovgivning.

Regjeringen har i det inntektspolitiske opplegg for 1989 forutsatt at jordbrukets inntekter skal tilpasses den moderasjonslinje som er lagt til grunn for andre grupper i samfunnet. Regjeringen mener at jordbruksoppkjøret våren 1989 skal gjennomføres ut fra de retningslinjer som tidligere er trukket opp i Stortinget. Jordbruket vil for 1989 og 1990 kunne ha en inntektsmessig utvikling basert på de hovedmål som er trukket opp for landbrukspolitikken.

De prinsipper som er trukket opp i GATT vedtaket gjør det nå nødvendig med en grundig gjennomgang av vårt importsystem og våre støtteordninger. Det vil nå bli satt ned en arbeidsgruppe med representanter fra de berørte departement og jordbruksorganisasjoner for å vurdere disse ^{spør-}målene i forhold til GATTs vedtak.

Vi er helt avhengige av å følge internasjonale spilleregler, som vi selv er så sterkt avhengig av, for vårt næringsliv og vår økonomiske trygghet. I denne forsamling er det naturlig å minne om norske interesser når det gjelder eksportmuligheter for fisk og fiskeprodukter.

Vi må i den videre prosess være åpne for omstillinger og tilpasninger i landbrukspolitikken for å følge opp de langsiktige prinsipper som det skal forhandles videre om i GATT.

Langtidsprogrammet er et program for reformer. Med det mener vi både økt innsats av ressurser etter hvert som landet får økte inntekter og like viktig mer effektiv bruk og omprioritering.

Jeg vil framheve tre sentrale områder:

Kunnskap

Oppvekst

Eldreomsorg

I langtidsprogrammet presenteres et helhetlig kunnskapspolitisk program for utviklingen av hele kunnskapssektoren. Dette er senere utdypet i stortingsmeldingen om Mere kunnskap til fler som ble lagt fram sist fredag. Det må stilles krav om innsats og om å ta ansvar for egen læring for elever og studenter. Undervisningen må i sterkere grad legge vekt på basiskunnskaper. Stortinget og regjeringen skal trekke opp grunnleggende mål, mens departementene skal konsentrere seg om prinsipielle forhold, og gå fra utstrakt regelstyring til målstyring. Skoler og institusjoner må få større frihet til å styre innenfor gitte rammer og ressurser, med ansvar for å dokumentere de oppnådde resultatene.

Det er nødvendig å styrke grunnskolen. Det er i de første skoleårene mye av det viktigste grunnlaget for videre læring legges. Norske barn er kortere på skolen enn barn i de fleste andre land. Dette vil Regjeringen gjøre ved å utvide skoledagen for 1.-3. klasse. Rammetimetallet skal økes med 9 timer. Forholdene vil bli lagt til rette for gradvis å ta 6 åringene inn i skolen. Det krever pedagogisk utviklingsarbeid og etterutdanning av det pedagogiske personalet og vil etter hvert innebære 10 år obligatorisk utdanning. Det blir en interessant oppgave å samarbeide om løsningene og bygge på viktige erfaringer for å nå disse mål.

Regjeringen vil utvikle universitetene og høyskolene ut fra en samlet nasjonal målsetting. Det må utvikles samarbeid og arbeidsdeling mellom institusjonene. Regjeringen vil ikke bygge fler høyskoler, men samle ressursene om dem som er etablert. Målet om 105 000 studenter innen 1995 står fast og med de ekstra klassene Regjeringen har foreslått for 1989 nærmer vi oss nå raskt. Forskerrekrutteringen og forskerutdanningen vil bli prioritert.

Regjeringen vil i programperioden øke forskningsinnsatsen reelt med om lag 20 prosent. Grunnforskningen, de næringsrettede forskningsprogrammene og miljøforskningen vil bli styrket.

Innsatsområdene vil bli ført videre med økt vekt på materialforskning, bioteknologisk forskning og kultur- og tradisjonsformidlende forskning.

Oppvekstpolitikken er ett av Arbeiderpartiets

hovedsatsingsområder for 90-årene. Regjeringens prioritering av dette politikkområdet viser seg først og fremst gjennom

- den kraftige utvidelsen av betalt foreldrepermisjon
- farten i barnehageutbyggingen
- satsingen på bedre tilsynsordninger for småskolebarn gjennom fritids- og aktivitetstilbud etter skoletid

Den betalte fødselspermisjonen ble utvidet fra 18 til 20 uker i 1987 og til 24 uker fra 1989. Permisjonen holdt seg uendret fra 1977 til 1987. I løpet av perioden vil den bli utvidet med 42 uker med full lønnskompensasjon. Det tilsvarer ett år med 80 prosent lønnskompensasjon. Samtidig vil den fra nå av bli kalt foreldrepermisjon, blant annet for å understreke at dette er en permisjon som kan deles mellom foreldrene.

Samtidig er det tatt et kraftttak for barnehageutbyggingen i de senere årene. Det ble i 1988 etablert dobbelt så mange nye barnehageplasser som i 1985. Nesten hvert tredje av alle barn i alderen 0 til 6 år har barnehageplass i dag, mot bare hvert femte i 1980.

Men også barna i de første trinnene på barneskolen har i dag åpenbart behov for bedre tilsynsordninger. Mange kommer hjem til tomt hus etter skoletid og er alene hjemme opp til flere timer før foreldrene kommer hjem fra arbeidet. Et aktivitetstilbud for småskolebarna etter skoletid vil kunne gi barna en tryggere hverdag. På landsbasis er det i underkant av 6 000 barn som i dag har plass i fritidshjem etter skoletid, det er under 4 prosent av alle småskolebarna. Det foregår allerede mange spennende forsøk med nye modeller for tilsyns- og aktivitetstilbud til småskolebarn rundt omkring. Landsmøtet i Arbeiderpartiet har sluttet seg til disse forsøkene som modell for det videre arbeid.

Også eldreomsorgen er inne i en viktig fase. Det er på den ene siden ønsker om å bedre kvaliteten på tilbudene. På den andre siden er det samtidig nødvendig å ta hensyn til at det fram mot 2000 blir en sterk tilvekst av eldre som trenger omsorg. Antallet alderspensjonister totalt sett er ikke avgjørende for etterspørselen etter helse- og omsorgstjenester. Det viktige er hvor mange svært gamle mennesker det blir.

Det offentlige eldreomsorgen er svært omfattende, og den er fortsatt under utbygging. Selv mindre forskjeller i den kvaliteten og de kostnadene som er knyttet til omsorgen, vil få stor betydning samlet sett.

De viktigste oppgavene i eldreomsorgen er

- å bygge ut hjemmetjenester og servicetilbud slik at de eldre kan bo i sitt vante miljø
- å legge boligforholdene til rette for hjemmebasert omsorg
- å utvikle institusjonene slik at de også kan tilby kortere opphold med trening, behandling og avkastning
- å gi aldersdemente et godt og varig tilbud kombinert med omsorgstjenester

De eldre må selv bli aktive deltakere i omsorgsarbeidet.

Framveksten av selvhjelpsgrupper og organisert nabo hjelp må støttes. Den offentlige hjelpen må styrke evnen til selvhjelp. Mens eldre kan klare seg bedre om de får flytte sammen i felles husholdninger eller sammenknyttede boliger.

Staten og kommunene kan ikke alene møte alle de sosiale, helsemessige og kulturelle behovene i befolkningen. Et velferdssamfunn er mer enn en velferdsstat.

I 1988 fikk vi en egen utredning "Samvirke på nye områder". Utvalget utredet samvirke som en alternativ organisasjonsform, og som et redskap for å realisere bestemte interesser og å løse konkrete oppgaver.

Det at menneskene selv, i fellesskap løser oppgaver for seg selv

og andre, det er praktisk solidaritet, - og det gir meningsfylt virke, samhandling og engasjement.

En oppgave for oss er å få til samspillet mellom den offentlige sektoren og de frivillige, kollektive tiltakene. Slik utdyper og fornyer vi velferdssamfunnet.

Som sosialdemokrater stiller vi ikke opp ferdige modeller for et samfunn. Vi vil alltid være underveis. Vi må hele tiden være åpen for å vurdere virkemidlene i lys av virkeligheten som omgir oss.

Sosialdemokratiets største styrke er evnen og viljen til å forandre. Til å finne nye og gjerne uprøvde veier. Vi er alltid på jakt etter nye og bedre løsninger. Nye og bedre virkemidler.

Sosialdemokratiet har tatt fatt på en ny epoke. Vi har bygget ut velferdsstaten. Nå skal den reformeres. Gjøres mer menneskelig og mindre byråkratisk.

Vi setter nye reformer på dagsorden. Men sier fra om at det vil kreve innsats å kunne gjennomføre dem. "Krav om innsats - for felles framtid" gjenspeiler en holdning mange er glade for.

Til dette og mange andre oppgaver trenger vi en sterk og samlet arbeiderbevegelse. Arbeiderpartiet har en stor styrke i den valgkampen vi står foran. Vi regner med fagbevegelsens tillitsvalgte som kamerater. Det er ingen grunn til å vente og se hvilken vei vinden blåser. Vi kan sammen skape den medvind som gir oss mulighet til å fortsette byggingen av det fremtidige Norge.